

ALTI-ON İKİ YAŞLARINDAKİ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ VE OKUL BAŞARILARI

EDUCATION AND SCHOOL SUCCESS OF CHILDREN AGED BETWEEN SIX AND TWELVE (*)

Prof. Dr. Belka ÖZDOĞAN
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
EPH Anabilim Dalı Başkanı

GİRİŞ

Eğitimin amaçları üzerine düşünüldüğü zaman konuya çok yönlü yaklaşılması gerektiği görülür. Eğitim çabalarının genel amacı, genç kuşağın yetenekleri doğrultusunda yetişmesine yardım etmektir. İnsan biyo-psiko-sosyokültürel bir varlık olduğuna göre bireyin eğitilmesinde biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel açıdan yardım edilmesi gereği açıktır. Dolayısıyla eğitim yalnızca eğitim kurumlarının işi olmaktan çıkar; ailenin, anne-babanın yani yetişkinlerin de çocuk eğitimi konusunda aydınlatılması önem kazanır. Bu yardımlar dışında gerektiğinde psikolojik yardımların alınabilmesi için ana-baba okullarına ve grup çalışmalarına da ihtiyaç vardır.

Çocuğun eğitimi sürecinde, anne-babaları ve eğitimcileri en çok ilgilendiren konulardan biri hiç kuşku yok ki okul başarısıdır. Okul başarısında rol oynayan birçok etken vardır;

- çocuğun ait olduğu çevre-aile içindeki bireyler arası ilişkiler,
- özellikle anne-babanın çocuğa karşı davranışları,
- kardeşlerarası ilişki, evin fizik koşulları,
- çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığı,
- okul, öğretmen ve okul arkadaşları ile çocuğun ilişkileri, bu ilişkilerin şekli çocuğun okul başarısını olumlu ya da olumsuz yönde etkiler.

Bütün bu etkenlerin yanı sıra çocuğun dikkatini bir konu üzerinde toplayamaması da onun okul başarısında olumsuz yönde rol oynar. Bu sorun çocuk okula başladığı ve dikkatini bir konu üzerinde toplaması istendiği zaman ortaya çıkar. Oysa dikkatin bir konu üzerinde toplanması erken yaşlarda başlanılan eğitimle öğretilir.

Bunun için okul öncesi eğitim önemlidir. Hiçbir zaman okul öncesi eğitime alternatif olarak anne eğitimi düşünülmemelidir. Fakat çocuklar çeşitli nedenlerle bir okul öncesi eğitim kurumuna gidemiyorsa, evde anneler çocuklarının dikkat toplama yeteneklerini

geliştirmede yardımcı olabilirler. Çocuklarına zaman ayırarak, onlarla çeşitli oyunlar oynayarak onlara yardımcı olabilirler. Piyasada bu konuda çalışmalarda yararlanılabilecek birçok oyuncak ve kitap vardır. Çocuğun yaşına, ilgisine göre seçim yapılabilir. Örneğin, belli şekillerin parçaları birleştirilerek oluşturulması, yap-boz oyunları, legolar, domino oyunları, zar oyunları veya çocukla birlikte resimli çocuk kitaplarına bakma, çocuğa masal anlatma, dinlediği masalları tekrar etmesini isteme gibi. Aynı zamanda bu tarz ikili ilişkilerde, çocuk, annesi veya babası tarafından sevildiği, kabul edildiği duygusunu yaşar. Kendine güveni gelir. Kendine güven daha sonraki yıllarda okul başarısında olumlu rol oynar.

Okul çağındaki bir çocuğun "dikkat toplama" yeteneğinin geliştirilmesi isteniyorsa "adım-adım" adı verilen yöntem izlenmelidir. Her gün çocukla belli saatlerde çalışmak gerekir. Çocuğun yaşına, zekâ düzeyine uygun çalışma malzemesi ile başlanır. Başlangıç için 5 dakikalık bir çalışma süresi yeterlidir. Bir çalışma bittikten sonra çocuk bir şekilde ödüllendirilmelidir. Her çalışmada çalışma süresi uzatılmalı, böylece yarım yıl gibi kısa bir sürede çalışma süresi bir saate çıkarılabilir.

Ayrıca çocuğun olumlu davranışları ödüllendirilmeli, kendi kendine karar vermesi desteklenmeli, belli bir çalışma yeri ve saati saptanmalı, günün belli saatlerinde çocuk ile oyunlar oynanmalıdır. Gün boyunca çocuk ile beraber bulunduğu saatlerde, onun nelerden mutlu olduğu kaydedilmelidir.

Çocuğun okul başarısında yer alan önemli konulardan biri de ev ödevleridir.

Anne-babalar, çocuğun ev ödevlerini yapıp yapmadığını kontrol etmelidirler. Okulda öğrenilmiş olan konuları çocuğun gözden geçirmesine ve alıştırmalar yapmasına dikkat edilmelidir. Okulda henüz öğrenilmemiş konular önceden çocuğa öğretilmemelidir.

Çocuğa okulda öğretildiği gibi öğretmeye çalışılmalıdır. Bugün okulda öğretilen metot anne-babanın okul

(*) 17 Mart 2001, TED Afyon Koleji, Eğitim Sohbet Toplantısı'nda sunulmuştur.

zamanında öğrendiği metottan farklı olabilir. Eski yöntemde değil, de bugün çocuğa okulda öğretilen yöneme göre öğretilmeye çalışılmalıdır. Bu konuda çocuğun sınıf öğretmeni ile de görüşülebilir.

Bütün çalışmalarda olduğu gibi ev ödevleri yapılırken çocuğa öyle bir ortam hazırlanmalı ki, çocuk bu ortamda kendini rahat hissetmeli, dikkatinin dağılmasına neden olabilecek iç ve dış koşullar ortadan kaldırılmalıdır. Çocuk sadece okulda değil, evde de belli bir yerde çalışmaya gereksinim duyar. Çocuk isteyerek çalışmaya katılmalı, bu çalışmadan hoşlanmalıdır. Çalışmak için sakin bir oda seçilmelidir. Bu demek değildir ki, muhakkak çocuğun kendi çalışma masası olmalıdır. Eğer çocuk oturma odasındaki masa üzerinde ya da mutfaktaki masa üzerinde çalışacaksa, çocuğun çalıştığı süre içinde anne aynı masada başka işle meşgul olmamalıdır. Bu masayı çocuğun çalıştığı sürede çocuğa bırakmalıdır. Masa ve sandalye çocuğun boyuna uygun olmazsa, çocuğun duruşunu ve gözlerini bozabilir; çalışmayı ve öğrenmeyi olumsuz etkiler. Masayı aydınlatan gün ışığı ya da masa lambasının ışığı, sağ elini kullanan çocuklar için soldan, sol elini kullanan çocuklar için sağdan gelmelidir. Böylece elin gölgesi defteri ve yazılan yazıyı etkilememelidir.

Çocuk aç olmamalı, çalışmak için oynadığı bir oyundan kaldırılmamalıdır. Kendisine önce hangi saatte çalışacağı sorulmalı, onun belirlediği saatte çalışmaya oturması sağlanmalıdır. Çocuk çalışırken herhangi bir şekilde çalışma yarım kesilmemelidir. Çünkü çocuk ev ödevlerini yaparken bir konu üzerinde devamlı çalışmayı da öğrenmelidir. Hatalarını kendi bulmalı ve bu hataları çözümlenmek için yeni yollar denemelidir.

Önce hafif sonra orta zorlukta ödevler seçilmeli, daha sonra artan zorluklarda ödevler verilmelidir. Çocuk önceleri başarıma duygusu yaşamalıdır. Ödevler çocuğun yaşına göre çok kolay olmamalıdır. Çocuk yaptığı ödevle başarıma duygusunu yaşayabilmelidir. Çünkü o yaptığı ödevlerde biraz zorlanır ve daha sonra bunu başarırsa diğer ödevleri yapmak için istek duyar. Eğer çalışma sonucundaki başarı onun için bir ödül olmuyorsa, çocuk bir şekilde ödüllendirilmelidir. Çocuk yaptığı hatayı kendi bulmalı ve düzeltilmelidir. Anne-baba genel bir uyarıda bulunabilir. Örneğin, "Yukarıdan aşağıya tekrar bir gözden geçir, hepsi doğru mu?" ya da "Yukarıda bir hata var, mutlaka sen onu bulup düzeltebilirsin" gibi.

Önemli olan, hata çocuğa hemen gösterilmemeli, hatayı çocuğun kendisi görebilmeli, çocuk kendi kendini kontrol edebilmeli ve hatalarını bulup düzeltebilmelidir. Eğer bunu yapabilirse, ödevlerinin sonunda hatası

giderek azalır.

Çocuğa sabırsız, telaşlı davranmamalı, çalışması sırasında cesaretlendirilmeli, ödüllendirilmelidir. Yaptığı işten çocuğun gurur duyması sağlanmalıdır. Örneğin başarı defteri ya da başarı tahtası yapılabilir. Çocuk başardıkça bu deftere yazılabilir ya da tahtaya yeşil bir nokta konur. Çocuğa çalışırken "Bak ne güzel çalışıyorsun, haydi devam et" denilebilir. "Bu ödevini güzel yaptığın gibi diğerini de yapabilirsin" denebilir ve çocuk yüreklendirilir.

Anne-babanın davranışları yanı sıra çocuğun ev ödevlerini yaparken dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle sıralanabilir :

1. Problemin Tanımı: İlk olarak ne yapılması gerektiğini iyi bilmeli.
2. Probleme Yaklaşma: Çözüm yollarının üzerinde düşünmeli.
3. Dikkatin Toplanması: Ne yapmak isteniyorsa onun üzerinde düşünmeli.
4. Tekrar Kontrol Etme: Hataları düzeltme, eğer bir hata yapılmışsa, ikinci defa yaparken buna dikkat etmeli; böylece her defasında daha iyi yapacağı kanısı oluşur.
5. Kontrol Etme ve Cesaretlenme: İyi olduğuna kanaat getirme.

Bu metoda "kendi kendine talimat verme" metodu denir. Kendi kendine talimat verme metodunu öğrenen çocuklar yavaş fakat emin olarak ilerler ve başarının mutluluğunu yaşarlar.

OKUL BAŞARISI VE EĞİTİM ORTAMLARI

Çocuğun çeşitli korkuları, engellenmeleri ve psikolojik sorunları varsa, okulda başarılı olamaz. Problem durumlar ortaya çıkmadan önce çocuklara yardım edilmesi gerektiği ise artık bilinen bir gerçektir.

Başarılı bir eğitim yapılabilmesi için ilk koşul, çocuğu olduğu gibi kabul etmek ve kendini gerçekleştirmesine, kendini olduğu gibi göstermesine olanak sağlamaktır.

Başarılı bir eğitim için öğretmen-öğrenci ilişkisi çok önemlidir. Bu ilişki okul öncesi dönemde de sonraki öğretim kademelerinde de önemli rol oynar.

Çocuğa, olduğu gibi davranmasına izin vermekle, kabul etmekle, duygularını tanımakla, düşündüğünü ve hissettiğini söylemesine izin vermekle, kendisine dikkat etmesine yardımcı olmakla, sağlıklı bir şekilde büyümesine, gelişmesine olanak sağlanmış olur. Böyle bir eğitim yönteminin uygulama açısından da güç olmadığı görülmüştür.

Sıcak ve arkadaşça bir duyguyu içinde sınıfa giren bir

öğretmen, sınıfta 40 öğrenci dahi olsa, dersin bireysel olarak değerlendirileceğini çocuklara hissettirmiş olur.

Sınıfa girdiği zaman hiç gülmeyen, ders programı dışında hiçbir şeye sınıfta fırsat vermeyen, yaratıcılığı engelleyen bir öğretmen düşünelim. Böyle bir öğretmene eğitimci demek çok güçtür. Gergin ve sert bir atmosfer, çocukların tahammülsüz olmalarına ve her fırsatta patlamalarına ortam hazırlamış olur.

Çocukları oldukları gibi kabul eden bir öğretim kadrosu çocuklara yardım eder. Ayaklarından sakat, zor yürüten bir çocuktan kimse diğer çocuklarla yarışmasını beklemez.

Eğer bir öğretmen duygusal yönden çocukların gelişmesini istiyorsa, her çocuğa sıcak ve arkadaşça bir ilgi göstermelidir.

Eğer evde ve okulda uygun bir ortam hazırlanırsa, iyi notlar kendiliğinden gelir. Çocuğun başarılı olması için aşağıdaki beş noktaya dikkat edilmesi gerekir.

1. Hızlı Okuma: Okuma okul başarısı için ilk anahtardır. Diğer yetenekler gibi alıştırmaya yapılması gerekir. Çocuk adım adım yürümeyi öğrenir, sonunda hiç düşünmeden bir adımın arkasından diğer adımını atar. Çocuk önce harfleri öğrenir, sonra kelimeleri keşfeder. Okuma alıştırmaları yaptıkça artık kelimeleri düşünmez, okuduğu parçanın anlamı üzerinde kendini yoğunlaştırır.

Eğer bir çocuk haftada, 3,5-4 saat kitap, gazete ya da başka dergiler okursa sonunda iyi okumayı öğrenir. Eğer çocuk çok fazla televizyon seyrederse okuma zayıflar. Çocuğunuza bir ya da iki cümle okutursanız iyi okuyup okumadığını anlayabilirsiniz. Çocuğunuzun yaşına uygun tanımadığı bir parçayı seçiniz. Eğer çocuğunuz cümleleri yüksek sesle okurken cümlenin anlamına göre vurgulamaları yapabiliyorsa, iyi okuyor denebilir. Eğer kelime kelime okuyorsa, vurguları yerinde değilse, daha fazla alıştırmaya ihtiyacı vardır.

2. Bilginin Özümlemesi: Bilgiyi sadece hatırd tutmalı mı, yoksa onu kullanacak bir şekilde öğrenmeli mi? Bir matematik formülünü ezbere bilmek yeterli değildir, onu kullanabilmek gerekir. Eğitimde problem çözmeye, neden-sonuç ilişkisi kurmaya, yorumlamaya öncelik tanınmalıdır. Araştırmalar göstermiştir ki, düşünme yeteneğini geliştiren çocukların, problem çözen çocukların ezbere öğrenmeleri de gelişmiştir. İyi öğrenilen şeyler iyi hatırd tutulur.

3. Anamlı Tekrar: Öğrenmede tekrar önemlidir. Tekrar edilen şey öğrenilir. Öğrendikten bir süre sonra tekrar edilen bilginin bir kısmının unutulduğu, fakat bu

ikinci tekrarda öğrenmenin daha kısa zamanda olduğu görülür. Öğrenilen şey ne olursa olsun sık sık tekrar edilmelidir. Tekrar etmeden önce çocuğun neyi hatırlayıp neyi unuttuğu saptanmalı, unutulmuş kısımlar üzerinde durulmalıdır.

4. Grup Çalışmasının Yararları: İyi bir grup çalışmasında çocuklar bilgi alışverişinde bulunurlar. Birinin bilmediğini diğeri ona açıklar. Çocuk kendi yaşlılarından daha iyi öğrenebilir. Grup çalışmasında çocuğun kendine dikkat etmesi gerekir. Böylece grupta kendine dikkat duygusu gelişir. Aynı zamanda çocuk diğer bireylerle birlikte çalışmayı öğrenir. Özellikle yabancı çocuklara, bedensel özürli çocuklara nasıl davranacağını öğrenir.

Okulda yapılan grup çalışmalarının ürünü öğretmen tarafından değerlendirildiği gibi, küçük bir sınavla da grup bireylerinin konuyu ne derece öğrendikleri saptanabilir.

5. Ailede Eğitim: Okul başarısında ev ortamının rolü çok önemlidir. Okulda başarılı olan çocukların evlerinde okul ödevlerini yapmak, oyundan ve televizyondan önce gelmektedir. Çocuğun başarıları ödüllendirilmekte, aile içinde aile bireyleri sık sık bir araya gelmekte, çeşitli konularda konuşmaktadırlar. Çocuğun öğrenmesinde ailenin rolü büyüktür.

"Çocuklarımıza yardımcı olabiliyor muyuz?" sorusuna cevap ararken, önce aşağıdaki soruları kendi kendimize sorabiliriz :

1) Biz çocuklarımızla yeterince ilgileniyor muyuz? Yoksa problemleri ile, korkuları ile ya da şaşkınlıkları ile yalnız mı bırakıyoruz?

2) Çocuklarımızla ilgileneneğimiz yerde daha çok kendimizle ve kendi sorunlarımızla mı ilgileniyoruz?

3) Çocuğumuzun kendine ve çevresine olan güvenini arttırmak için neler yapıyoruz?

4) Çocuğumuzdan, yeteneklerinden ve yapabileceğinden çok şey mi bekliyoruz?

5) Çocuğumuzu başarılı bir ağabey, bir abla ya da komşu çocukla karşılaştırıp onun başarısız olduğunu kendisine sık sık söylüyor muyuz?

6) Okulda alınan zayıf bir not için çocuğumuzu dövüyor, azarlıyor muyuz?

7) Çocuğumuz bizim istediğimiz gibi davranmadığı zaman ona şiddetle karşı çıkıyor muyuz?

8) Çocuğumuzun kendi fikir ve düşüncelerini bize açıkça söylemesine fırsat veriyor muyuz?

9) Çocuğumuzu olduğu gibi kabul ediyor muyuz?

Bütün bu sorulara verdiğimiz cevaplar bizim

çocuğumuza karşı davranışlarımızın olumlu ya da olumsuz olduğunu ortaya koyacaktır.

Birçok anne-baba ve öğretmen, eğer çocuklar zorlanmazsa iyi eğitim verilemez düşüncesindedirler. Oysa anne-babalar davranışları ile çocuklarına modeldirler. Eğer çocuklarına değer verirlerse, onlara karşı açık olurlarsa, çocuklarının duygularını paylaşırlarsa, kendi duygularını çocukları ile paylaşırlarsa, çocuklarını oldukları gibi kabul ederlerse, yetenekleri doğrultusunda gelişmelerine olanak sağlarlarsa ve çocuklarının yapmak istemediklerini kendileri yapmazsa, çocuklar da daha sonraki yıllarda diğer insanlarla kurdukları ilişkilerde bu tarzda davranırlar.

Anne-babalar bu tarzda davranışları ile hem çocuklarının kişilik gelişimine olumlu etkide bulunur hem de bir model olurlar.

MODELDEN ÖĞRENME-ALGILAYARAK ÖĞRENME

Son yıllarda bireyin kişiliğinin oluşumunda modelden öğrenme ve algılayarak öğrenmenin önemli rolü olduğu düşünülmektedir. Bu konuda bir dizi araştırmalar yapılmıştır.

- Algılama ile öğrenme çabuk olur.
- Birey farkında olmadan öğrenir.

• Algılamayla öğrenmede bütün organizma etki altındadır. Merkezi sinir sisteminin biyo-kimyasal yapısında değişiklik olur. Örneğin, algılama ile öğrenmede herhangi bir yönerge yoktur. Algılanan davranış olumlu pekiştiriliyorsa çabuk öğrenilir.

Örneğin yuva çocuklarının bir grubuna saldırgan davranışların ödüllendirildiği bir film, diğer bir gruba saldırgan davranışların onaylanmadığı bir film, kontrol grubuna da nötr bir film gösterilmiş, sonuçta saldırgan davranışların ödüllendirildiği filmi seyreden yuva çocuklarının daha sonra saldırgan davranışlarda bulunduğu, diğer gruptaki çocukların saldırgan davranışta bulunmadıkları görülmüştür.

Aynı şekilde hayvanlar üzerinde yapılmış araştırmalar vardır. Anneleri ile büyüyen ve annelerinin fareleri yakalayıp öldürdüğünü gören yavru kedilerin %86'sı fareleri yakalayıp öldürmüşlerdir. Doğduktan sonra annelerinden ayrı büyüyen kedilerin %46'sı fareleri gördüklerinde öldürmeye teşebbüs etmişlerdir. Doğduktan hemen sonra farelerle birlikte yaşayan kediler fareleri öldürmemişlerdir.

Yine araştırmalarda, evde azarlanan, dövülen, hor görülen çocukların, gençlerin daha çok televizyondaki saldırgan sahneleri olan filmleri seyretmeyi tercih

ettikleri görülmüştür.

Eğer televizyondaki saldırgan davranışlar sonuçta onaylanmazsa, saldırgan davranışların ortaya çıkmasına neden olmamaktadır.

Çocukların ve gençlerin hoşgörüsüz davranmalarına en büyük neden, anne-babaların birbirlerine karşı kırıncı, hoşgörüsüz davranmalarını görmeleri, aynı zamanda anne-babalarının kendilerine karşı hoşgörüsüz, kırıncı, azarlayıcı davranmalarıdır.

Eğer çocuklar azarlanır, dövülür, hakir görülür, cezalandırılırlarsa kendilerini değersiz bulurlar. Kendini değersiz bulan bir kişi de başkalarına karşı saldırgan davranır.

Saldırganlıkta, genelde kendine zarar vermeyecek kişilere ve objelere yönelmektedir. Örneğin, çocuk saldırganlığını sınıftaki zayıf, bedenen güçsüz arkadaşına, kendinden küçük sınıftaki çocuklara ya da hayvanlara, objelere yöneltecektir.

Son yıllarda saldırganlığın nedenleri üzerinde çok şey yazıldı. Ama neden-sonuç açısından ele alındığında, saldırganlığın kökeninde sevgisizlik olduğu görüldü. Öyleyse sevgi dediğimiz şey nedir, kısaca değinelim:

Sevgi en geniş anlamda, "insanları birbirine yaklaştıran olumlu ve iyi duyguların tümü"dür. İnsanoğlu sevme yeteneğini seville seville kazanır. Sevmeden önce sevmeyi öğrenir. Türkçemizde bunu belirten pek çok atasözü bulabilirsiniz. Örneğin, "Sen seversin yavrunu, o da sever yavrusunu."

Gerçekten çocukluğunda sevgiye doymamış insanın dengeli bir kişilik geliştirmesi de başkalarını sevmesi de olanaksızdır. Kişi yeterince almadığını başkaları ile paylaşamaz. Çocuklukta sevginin anne-baba gibi iki kaynaktan alınması önemlidir. Denilir ki yaşamda en yüce mutluluk sevildiğini bilmektir.

Çocuklar için önemli olan sevildiğine güvenmektir. Bu bakımdan çocuklar arasında karşılaştırma yapmanın yıkıcı etkisini burada belirtmek gerekir. Her ana-babanın başvurmadan edemediği bu yöntem, sanıldığından daha sakıncalıdır. Bu yöntem hiç kullanılmazsa daha iyi olur. Aslında anne-babalar çocuğun bu yolla kıvılcıktan çabasını artıracığını sanırlar. Oysa istenenin tam tersi sonuç alınır.

Eğer gencin anne-babası ile ilişkileri iyi ise anne-babasının değer yargılarını ve görüşlerini, politik görüşlerini benimsiyor. Eğer anne-babası tarafından azarlanıyor hor görülüyorsa, karşı görüşleri tercih ediyor.

Anne-babanın yanı sıra öğretmenlerin de çocuğun kişilik gelişiminde algı ile öğrenmelerinde rolü vardır. Günün belli saatlerinde çocuk, 6-7 saat öğretmenleriyle beraberdir. Öğretmenleri onun sosyal-duygusal-zihinsel gelişimine olumlu yönde etkili olabilirler.

OKUL BAŞARISI VE YARDIMCI ÖĞRETMEN

Birçok ana-baba çocuklarının okul başarısı üzerinde düşünürler. Okulda başarı özel yardımcı dersler olmadan da olabilir mi? Ne zaman çocukların özel yardımcı derslere ihtiyaçları vardır? Ana-babalar çocuklarına özel yardımcı öğretmen aramadan önce çocuklarının okul ödevlerini yapmada nasıl ve nerede zorlukları olduğunu saptamaları gerekir. Her çocuğun kendine özgü bir kişilik yapısı olduğu için ana-babanın onları nasıl yönlendirebileceklerini bir çek liste halinde vermek olanaksızdır. Fakat burada genel olarak, ana-babanın izleyebilecekleri birkaç nokta üzerinde durulabilir :

• Genel olarak çocuğunuzun okul başarısı nasıldır? Çocuğunuzun bütün konularda mı öğrenme güçlüğü çekiyor, yoksa belli konuları mı öğrenmekte güçlüğü var?

• Eğer okul başarısında bir azalma görülüyorsa bunun nedenleri üzerinde durulmalıdır. Sınıf öğretmeni ile konuşma bazen başarısızlığın nedenini ortaya çıkarabilir.

• Bazen çevresel nedenler çocuğun okul başarısızlığına neden olabilir. Örneğin çocuk sınıf arkadaşları ile birlikte olmaktan hoşlanmayabilir ya da evde çocuğu üzen bazı sorunlar çıkabilir.

• Çocuğunuzun yeterli serbest zamanı var mıdır? Kendi özel ilgilerine ayıracağı zaman çocuğa tanınıyor mu? Kendi yaşlıları, kardeşleri ile ilgisi nasıl?

• Eğer matematik ya da Türkçe dersinden iyi not almazsa sevilmeceğine mi inanıyor?

• Çocuk ana-babasının kendisinden beledikleri üstün okul başarısına ulaşamayacağını düşünüp okulda başarısız olabilir.

• Bazen okul ya da öğretmen değişiklikleri de çocuğun okul başarısını etkiler. Kötü bir not çocuğun öğretmenle olan ilişkisini bozabilir. Bu durumu çoğunlukla öğretmen de fark etmeyebilir.

• Alınan geçer not "orta" ana-babayı endişelendirip bu notun "zayıf" olacağına inanmak ve çocuğa notu "iyi ya da pekiyi" yapması için baskı yapmak hatalıdır. Bu nedenle özel yardımcı öğretmenler aramak gereksizdir.

Yukarıda kısaca değinilen hususlar dikkate alındıktan sonra yine de çocukta okul başarısızlığı görülüyorsa yardımcı öğretmen tutulabilir. Fakat yine çocuğun okul

başarısı zamanında izlenmeli, çok geç kalınmadan yardımcı öğretmen tutulmalıdır. Birçok konu işlendikten sonra ders yılının sonuna gelindiği zaman yardımcı öğretmen tutmak ve bütün işlenmiş konuları çocuğun kısa bir süre içinde öğrenmesini beklemek hatalıdır.

Çocuğun uygun davranışı kazanması için gerekli tutarlılık ve devamlılık aile içi ilişkilerde olduğu kadar, okul ve toplumun geneli açısından da önem taşımaktadır. Okul öncesi, ilkokula başlama ve ilkokul dönemi hep önemlidir. Aileden ayrılmaya uyum ve oyun bu dönemin en önemli konularıdır. Özellikle yaratıcılığı destekleyen resim, müzik, drama gibi derslere zaman ayrılmalıdır. Ortaöğretim döneminde de öğrenciler nitelikli insan gücünü oluşturmak üzere yüksekokullara ve üniversitelere hazırlanırlar. Bu süreçte de yaratıcılık, araştırıcılık desteklenmeli, tartışmaya, fikrini söylemeye olanak sağlayan bir ortam hazırlanmalıdır.

Eğitim sisteminin her kademesinde şu iki eğitim metodu benimsenmelidir :

1) Öğrenmeye devam isteğinin verilmesi (Çocukta öğrenme ihtiyacının yaratılması).

2) Kendi kendine öğrenme yollarının öğretilmesi (Çocuklara bilginin nasıl öğrenileceği öğretilmelidir.).

Genel olarak ifade edecek olursak, bir yetişkinin mesleğinde olsun, aile içinde ya da toplumda olsun hergün karşılaştığı birçok problemin üstesinden gelebilmesi, onun yüksek derecede hareket yeteneğine, hayata karşı olumlu tutumuna, karar verme gücüne, sorumluluk duygusuna ve ilişki kurma yeteneğine ve yaratıcılığa sahip olmasına bağlıdır.

Halk, eğitimin devamlı olması konusunda bilinçlendirilmelidir. Yetişkin eğitimi, okul eğitiminin eksik kalan yönlerini tamamlama olarak görülmemelidir; hükümet ve politikacılar bu eğitimi okul, meslek ve üniversite eğitiminin yanında dördüncü bir eğitim tarzı olarak görmelidirler. Halk, kurslara katılmakla sosyal durumunu iyileştireceğine inanırsa, bu eğitimin finansmanına da katkıda bulunur.